

Vehmersalmen Lähipalvelujen kehittämishanke

Loppuraportti

Kaupunginosayhdistys Vehmersalmi
ry

Vehmersalmen lähipalveluiden
kehittämishanke, hankenumero
40942

08.02.2017-07.02.2018

Sisällys

1 Toteuttaja ja taustatietoa	3
2 Hankkeen tavoitteet	3
3 Hankkeen toimenpiteet	5
4 Pitäjäraatiyhteistyön mallintaminen	16
4.1 Tiedotus hankkeen aikana	18
4.2 Raportointijakson toteutuneet kustannukset	18
5 Riskit ja haasteet	19
5. 1 Huomioita lähidemokratiasta ja kaupungin strategiasta.....	21
6 Vehmersalmen yleistilanne ja jatkokehittäminen	23
6. 1 Jatkokehittäminen	24
Lopuksi	26
7 Liitteet	26

1 Toteuttaja ja taustatietoa

Vuonna 2015 perustettu Kaupunginosayhdistys (Koy) Vehmersalmi ry on jatkanut Vehmersalmen Kylät ry:n toimintaa laajemmalla jäsenpohjalla. Kaupunginosayhdistys on yleishyödyllinen yhdistys, joka rahoittaa toimintansa jäsenmaksuilla, oman toiminnan tuotoilla ja kaupungin avustuksella. Yhdistyksen jäsenmäärä on tällä hetkellä 54 henkilöjäsentä, kuusi yritysjäsentä ja yhdeksän yhdistysjäsentä. Yhdistyksen hallitus on aktiivinen ja motivoitunut alueelliseen kehittämistyöhön ja edustaa kattavasti alueen asukkaita, yhdistyksiä ja yrityksiä.

Kaupunginosayhdistys edistää alueen yhdistysten, aluiseurakunnan ja kuntatoimijoiden välistä yhteistyötä järjestämällä säännöllisesti suunnittelukokouksia (11/2016, 1/2017, 12/2017), järjestämällä koulutuksia, retkiä ja tapahtumia sekä hoitamalla Vehmersalmen toimijoiden ja tapahtumien tiedottamista netti- ja fb-sivuilla, sekä paperitiedotteilla taajamassa ja kylillä. Koy:n hallinnoimassa Vehmersalmen Palvelujen Selvityshankkeessa (30.9.2015–30.9.2016) koottiin tiedot kunta- ja yrityspalveluista sekä asukkaiden ja toimijoiden tarpeista ja kehittämisenäkemyksistä pohjaksi varsinaiselle kehittämissankkeelle. VePS -hankkeen myötä Koy Vehmersalmi ry:llä on hyvä kokemus Leader -hankkeen hallinnoinnista. Hankkeen aikana tapahtuneet henkilöstövaihdokset hankehenkilöstössä sekä kaupunginosayhdistyksessä ovat vaikuttaneet siihen, että hankeosaaminen on vahvasti puheenjohtaja- ja hankehenkilöstövetoista.

2 Hankkeen tavoitteet

Hankkeella haluttiin edistää Vehmersalmen kaupunginosan asukkaiden hyvinvointia ja alueen elinvoimaisuutta, kehittää ja vahvistaa alueellista toimijayhteistyötä, asukkaille suunnattuja lähipalveluja sekä parantaa nykyisten palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta. Hankkeella vahvistetaan kaupunginosayhdistyksen osaamista ja roolia alueellisen kehittämistyön veturina ja aktivoijana. Hankkeessa yhdistyvät vahvistuva, paikallinen, toimijoiden välinen yhteistyö palvelujen säilyttämisessä ja kehittämisessä sekä lähidemokratian toteutuminen Pitäjäraati-yhteistyön myötä. Koy:n kehittämishankkeen kokonaistavoitteena oli löytää ostopalvelusopimuksilla saatavien resurssien lisäksi sellaiset rahoitusjärjestelyt ja toiminnalliset ratkaisut, että Vehmertuvan ja Majakan ylläpidosta vastaisi jatkossa kaupunginosayhdistys muiden paikallisten toimijoiden avulla. Alueen nuorisotoimen henkilöstöresurssi on muuttunut täysipäiväisestä osa-aikaiseksi muutama vuosi sitten, ja asukastuvan toimintaan on liittynyt paljon katkoksia palkkatukityöllistämiseen liittyvien tekijöiden sekä paikallisen henkilöstöresurssien järjestämisen osalta. Riittävien resurssien myötä voitaisiin mm. Vehmertuvan ja Majakan toimintojen ohjaukseen palkata kokoaikainen työntekijä, jolla olisi riittävä ammattitaito toimintojen koordinointiin ja verkostotyön kehittämiseen, sekä tukityöllistettyjen ja opiskelijaharjoittelijoiden ohjaukseen. Tällä tausta-ajatuksella kyseisten palveluiden toteuttaminen pyrittäisiin turvaamaan Vehmersalmella. Vuoden 2016 VePS-hankkeessa tekemän kartoituksen mukaan asukastupa- ja nuorisopalvelut nähdään keskeisinä ja

tärkeinä alueellisina palveluina, joita asukkaat käyttävät ja joiden säilyvyyttä pidetään elintärkeänä alueen kannalta.

Vehmertupa ja Majakka paikallisesti ohjatuiksi lähipalveluiksi; osatavoitteet:

- kunta-järjestö yhteistyön tuotoksena asukastuvan ja nuorisotalon toiminnot siirtyvät kaupunginosayhdistyksen ohjaukseen
- toiminnot jatkuvat ja kehittyvät lähipalveluina ja rahoitus järjestyy ostopalvelusopimusten ja muiden hankkeessa selvitettävien rahoitusmuotojen ja toimijayhteistyön avulla
- yhteistyö **Pitäjäraadin** kanssa rakentuu ja toteutuu
- hyvät käytännöt ja toiminnot säilyvät ja kehittyvät (mm. Vehmertuvan päivätoiminta ikäihmisille & aktiiviset kerhot ja ryhmät)
- paikallistuntemus edistää toimintojen kehittämistä ja alueellista yhteistyötä
- molempien toimintapaikkojen ylläpito yhdellä toimijalla tuottaa synergiaetuja
- toimintoihin voidaan palkata vakituinen ohjaaja/ohjaajat
- palvelut tuotetaan asukaslähtöisemmin ja kustannustehokkaammin ja niiden saavutettavuus paranee
- alueella syntyviin toimintatarpeisiin kyetään vastaamaan nopeasti

Yhteisöllisen toimijaverkoston perustaminen; osatavoitteet:

- asukkaiden hyvinvointi ja osallisuus paranevat
- alueellinen toimijayhteistyö on koordinoitua, kehittyy, lisääntyy ja tuottaa uutta palvelutoimintaa saadaan uusia toimintoja vanhusten lisääntyviin hoivan ja tuen tarpeisiin sekä lapsiperheiden, lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviin kerho- ja harrastustoimintoihin
- alueen yritysten toiminta kehittyy, lisääntyy ja monipuolistuu
- työpaikkojen määrä lähipalveluissa lisääntyy
- pitkäaikaistyöttömien tuettu työllistäminen lisääntyy

- yrittäjien tietous ja osaaminen lisääntyy mm. palvelujen kehittämisestä, hankintamenettelyistä, työllistämisestä ym.
- paikalliset yhdistykset saavat tukea ja ohjausta toimintaansa ja hyötyvät yhteistyöstä
- koordinoitun vapaaehtoistoiminnan määrä lisääntyy ja hyödyttää ikäihmisiä & muita avuntarvitsijoita

3. Kohderyhmä

Hankkeesta hyötyvät vakituiset ja osa-aikaiset asukkaat – erityisesti ikäihmiset, lapset, nuoret ja lapsiperheet, pienet palveluyritykset/yrittäjät ja yrittäjiksi aikovat, yhdistykset/yhdistystoimijat, vapaaehtoistoimijat sekä muut yleishyödylliset toimijat Vehmersalmella. Raportoinnista ja tiedottamisesta ovat myös hyötyneet kaupungin hyvinvoinnin edistämisen palvelualue, Vehmersalmen pitäjäraati, SAKKE-hanke, sekä Pohjois-Savon kylät ry. Loppuraportin toivotaan hyödyttävän alueen jatkokehittämisestä kiinnostuneita tahoja, sekä myös muita Kuopion liitoskuntia.

3 Hankkeen toimenpiteet

Hanke aloitti toimintansa virallisesti 8. helmikuuta 2017, rahoituspäätös on päivätty maaliskuun 17 päivään. Helmikuun aikana selvitettiin toimiston hankkimiseen liittyviä käytäntöjä. Nuorisotoimen kanssa käytyjen neuvottelujen lopputuloksena päädyttiin ottamaan Vehmersalmen Majakasta toiselta puolelta toimistotilat käyttöön. Ilman käyttöä olleen tilan siivoaminen ja järjestely toimistokäyttöön vaati huomattavia määriä talkootyötä. Hanketyöntekijän työsopimus on kirjoitettu huhtikuun alusta ja elokuun loppuun, jonka jälkeen sopimusta jatkettiin 28.2.2018 asti. Alkuperäisen suunnitelman mukaan hankkeen alkupuolen valmistelut haluttiin toteuttaa ilman palkattua työvoimaa vapaaehtoisvoimin, johtuen alkuperäiseksi hanketyöntekijäksi kaavailun hankesuunnitelman laatijan terveydentilamuutoksesta. Alkuvaiheessa tehtiin työpaikkailmoitus hankekoordinaattorin rekrytoimista varten. Hankekoordinaattorin työhaastattelut pidettiin toukokuussa, rekrytointiprosessin jälkeen hankekoordinaattori aloitti työssään 1.6. Alkuperäinen hankekoordinaattori siirtyi toisiin työtehtäviin elokuun alussa, ja uusi hankekoordinaattori aloitti työtehtävissään 1.8.2017. Henkilövaihdoksiin liittyvät tekijät sekä hankekoordinaattorin aloittaminen kunnallisen puolen kesäloma-aikaan lykkäsivät sopimusneuvottelujen alkua elokuulle.

Käydään kaupungin kanssa Vehmertuvan ja Majakan toimintojen sopimusneuvottelut, joissa selvitetään ja sovitaan paikallisen ohjauksen vastuukysymykset ja sisällöt sekä huomioidaan siirtymisen vaikutukset yhteisölle ja toimijoille (säilytetään hyvät käytännöt ja hyvä ilmapiiri)

Kaupungin työntekijöiden kesälomien takia sopimusneuvottelut aloitettiin virallisesti hyvinvoinnin edistämisen yksikön kanssa 11.8.2017 Kuopiossa. Tässä vaiheessa kävi ilmi, että tiedottaminen hankkeesta alustavien yhteistyösopimusten laatimisen jälkeen oli ollut kaupungin päähän verrattain vähäistä alustavien aiesopimusten solmimisen jälkeen, jotka on solmittu tammikuussa. Keskustelua organisaatiomuutoksesta käytiin sähköpostitse touko-kesäkuun aikana. Neuvottelut aloitettiin hyvässä hengessä ja puhtaalta pöydältä. Myös kaupungin sisäiset organisaatiomuutokset ja henkilöstövaihdokset olivat vaikuttaneet tiedonkulkuun. Nuorisotoimen kanssa neuvottelut aloitettiin 24.8. Neuvottelujen myöhäisempään aloitusajankohtaan syy oli paikallisen nuoriso-ohjaajan kesäloma. Keskusteluissa korostuivat erityisesti henkilöstön vaihtuvuuden minimointi sekä perusnuorisotyön merkitys. Lisäksi kaupungin linjauksen mukaan kylä- ja kaupunginosayhdistykset pystyvät hyödyntämään nuorisotoimen tiloja alueen aktivoimiseksi ja käyttöasteen parantamiseksi. Selvitystyössä tärkeänä on nähty ruohonjuuritason näkemyksen kuuleminen ennen organisaatiomuutoksiin vaikuttavia tekijöitä. Taustalla on samalla tehty laskelmia siitä, paljonko alkuperäisessä hankesuunnitelmassa kuvatun organisaation toteuttaminen maksaisi. Neuvotteluissa kaupungin kanssa nuorisotoimen vuosibudjetti osoittautui 20 000 euroksi vuodessa, tällä kustannettiin 17h/viikossa nuoriso-ohjaajan työpanos sekä 12h/viikossa kerho-ohjaajan työpanos, työntekijöiden sopimukset ovat määräaikaaisia. Asukastupaan taas kohdistettiin

kaupungista puolikkaan lähiötyöntekijän vuosiresurssi, sekä mahdollisia kilometrikorvauskuluja. Realistisen arvioinnin mukaan Kuopion kaupunki tuottaa asukastupa- ja nuorisotoimen palvelut vuodessa 40 000 – 45 000 euron budjetilla. Neuvottelujen aikana erilaisia rahoitusmalleja palveluiden toteuttamiseen uuden organisaation alla työstettiin aktiivisesti. Haasteeksi muodostui kahden toimipaikan tuomat tila- ja vuokraongelmat, Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue toimii tällä hetkellä Vehmertuvan osalta Kuopion kotihoidon yksikön tiloissa, ja tilakumppanuus hyödyttää molempia toimialueita. Majakan vuokratulot ovat erilliset henkilöstöresurssista. Lisäksi uuden organisaation oli tarkoitus järjestää toimintaa aikavälillä 10–21 toimintapäivinä. Nuorisopuolta sitovat huomattavasti tiukemmat rekrytointimääräykset, esimerkiksi rikosrekisteriotteen toimittamisen, ja ammattitaidon osalta.

Kuopion kaupungin hyvinvoinnin palvelualue on linjannut 2.10.2017, että sopimusneuvottelut ovat päättyneet ja kaupunki tuottaa Vehmersalmen asukastupatoiminnan omana palvelunaan, yhteistyötä jatketaan muissa merkeissä, erityisesti pitäjäraatien ja jatkokehittämisen suunnittelun osalta. Tämä asetti huomattavia haasteita vapaaehtoisten sitouttamiseen toimintaan, sekä toimijaverkoston rakentamiseen. Palvelut eivät muuttuneet paikallisesti ohjatuiksi ja koordinoituiksi, vaan pysyivät osana Kuopion kaupungin organisaatiota. Tämä saattaa tuntua paikallisista asukkaista mahdollisesti etäiseltä, sekä vähentää tunnetta vaikuttamismahdollisuuksista. Pelkän nuorisotoimen siirtäminen kaupunginosayhdistyksen toteuttamaksi olisi pitänyt sisällään samat rahoitukseen liittyvät ongelmat ja esimiesvastuuseen liittyvät kysymykset, jotka nousivat keskeisiksi ongelmiksi uuden organisaatiomallin suunnittelussa. Asiasta keskusteltiin kaupungin nuorisopäällikön kanssa 19.10, jolloin neuvottelut saatiin toiminnan siirtymisen osalta päätökseen. Keskusteluissa hyvinvoinnin edistämisen yksikön kanssa nostettiin esille realistinen huoli siitä, että jos uusi organisaatio tai yhdistys, jonka oli tarkoitus tuottaa esimerkiksi asukastupalvelu, ei pysty tehtäväänsä hoitamaan, niin vastuu ja palveluntuottamisvelvoite palautuvat takaisin kaupungille. Organisaation rakentaminen uudelleen voi olla työläs ja aikaa vievä prosessi, erityisesti silloin, kun siihen liittyy henkilöstövaihdoksia. Nuorisotoimen puolella yhteistyö kolmannen sektorin toimijoiden kanssa on vakiintunut käytäntö, koska erilaiset seurat ja yhdistykset kohdistavat toimintaansa lapsiin ja nuoriin. Yhteistyötä jatkettiin molempien toimialueiden kanssa, nuorisotoimen kanssa tilakumppanuuden ja hyvinvoinnin edistämisen yksikön kanssa asukastuvan tukitoimien kehittämisen, sekä pitäjäraatiyhteistyön muodossa.

Hankkeen keskeisimpänä tehtävänä oli turvata palveluiden jatkuvuus asukastuvan ja nuorisotoimen osalta. Kalakukko ry:n kanssa pidettiin 10.10 välipalaveri, että päätavoite toiminnan siirtymisestä ei tule toteutumaan hankesuunnitelman toivomalla tavalla. Kalakukon hallitus on käsitellyt hankkeen tilanteen 11.10 kokouksessa tiedoksi antona, "Tiedoksi: Kalakukon pj ja tj. ovat neuvotelleet hankenro 40942 hakijan kanssa muutoshakemuksesta. Kalakukko ry esittää että hakija ei tee muutoshakemusta, vaan jatkaa hankkeen toteuttamista ja etsii uusia toimenpiteitä ja yhteistyömuotoja Kuopion kaupungin vetäytymisestä huolimatta."

Nuorisotoimen resursseja pyrittiin lisäämään kirjoittamalla kannanotto kasvun- ja oppimisen lautakunnalle, sekä palvelualuejohtajalle yhdessä Vehmersalmen pitäjäraadin kanssa.

Alkuperäinen kannanotto löytyy liitteistä. Kannanotto on käsitelty lautakunnassa ja sille on annettu vastine 21.11.2017, jonka mukaan:

”Tällä hetkellä nuorisotalo Majakassa toimii kaksi määräaikaista osa-aikaista työntekijää; nuorisonohjaaja, työaika on n. 17 h / vko ja kerhonohjaaja, työaika n. 12 h / vko. Lisäksi Majakalla nuorisotoimintaa järjestävät mm. seurakunta ja eri kansalaisjärjestöt.

Alla on verrattu Vehmersalmen henkilöstöresursseja muiden liitoskuntien nuorisotoimen alueelliseen/nuorisotalon henkilöstöresursseihin suhteessa 12 – 18 -vuotiaiden nuorten määrään:

- Maaninka 1 kokoaikainen nuorisonohjaaja, 12 – 18-vuotiaita nuoria 315
- Juankoski 1 kokoaikainen ja yksi osa-aikainen n. 6 h /vko, nuoria 322
- Nilsiä 1 kokoaikainen ja osa-aikainen n. 19 h / vko (tarve osa-aikaiseen vaihtelee), nuoria 447
- Riistavesi 2 osa-aikaista n. 24 h / vko ja n. 20 h / vko, nuoria 202
- Karttula 2 osa-aikaista yhteensä n. 16 h / vko, nuoria 287
- Vehmersalmi 2 osa-aikaista yht. n. 30 h / vko, nuoria 117

Jokainen alue on kuitenkin omaleimainen, tarve nuorisotoiminnan järjestämiseen pyritään selvittämään aina aluekohtaisesti ja suunnataan olemassa olevat resurssit mahdollisemman tehokkaasti yhdessä kolmannen sektorin kanssa.

Uuden Kuopio 2030 -strategian yhdeksi läpileikkaavaksi teemaksi on nostettu kumppanuus. Tällä tarkoitetaan sitä, että kaupunki voi järjestää palvelut yhteistyössä jonkin muun tahon kanssa yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi, resurssit jakaen ja synnyttäen lisäarvoa molemmille osapuolille.

Esitän, että selvitetään mahdollisuutta hyödyntää monikanavaista rahoitusta Vehmersalmen nuorisotyön resurssien lisäämiseksi yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa.”

Hankkeen päättyessä nämä mahdolliset lisäresurssit eivät vielä olleet selvillä. Käynnissä oleva selvitystyö on laajennettu koskemaan kaikkia Kuopion liitoskunta-alueita. Yllä olevasta tilastosta selviää nuorien määrä alueella, mutta ei esimerkiksi alueiden nuorisotilojen käyttöaste ja kävijämäärät. Tämä luku voisi olla myös hyödyllinen tarkastelussa, jossa mietitään mahdollista alueellista lisäresurssien kohdistamista.

Asukastuvan osalta kartoitettiin vapaaehtoisten hyödyntämistä tuvan aukiolon turvaamiseksi. Tämän kartoituksen jälkeen Vehmersalmen asukastupa Vehmertuvalla otettiin käyttöön vapaaehtoistyöntekijöistä koostuva varallaolorengas. Toiminnan turvaamisen kannalta vapaaehtoisten käyttäminen nähdään tällä hetkellä välttämättömänä, sillä Kuopion kaupungilla ei tällä hetkellä ole resursseja paikata haja-asutusalueiden asukastupatyöntekijän sairastumista keskustan henkilöstöresursseilla.

Mikäli henkilö haluaa osallistua vapaaehtoistyöntekijänä Vehmertuvan toimintaan, hänen tulee täyttää Vaitiolovelvollisuus -lomake, sekä Vapaaehtoistyöntekijän henkilötietolomake. Vapaaehtoistyöntekijän henkilötietolomake sisältää asukastupatyöntekijöiden puhelinnumerot, sekä työtehtävät, ja molemmat sopijaosapuolet saavat kopion asiakirjasta. Lomakkeita säilytetään Vehmertuvalla. Vapaaehtoiset hakevat avaimen Ravintola

Mainingista, koska tämä ei aiheuta aukiolojen kannalta ongelmia ja näin ollen avaimia ei tarvitse hankkia lisää. Maininki on auki 9-21, asukastuvan aukioloajat ovat 10-15. Vuoden 2018 alussa Mainingin aukioloajat ovat muuttuneet, joka saattaa aiheuttaa haasteita avainten hakemiseen ja tuvan avaamiseen ajoissa sovittuina ajankohtina. Sairastumisista johtuva paikkausvelvoite voi tapahtua myös nopealla varoitussajalla. Alustavana toimintatapana otetaan käyttöön puhelinsoittorinki, eli Vehmertuvan lähiötyöntekijä käy soittokierroksella vapaaehtoiset läpi, jotta selviää, kuka vapaaehtoisista lähtee avaamaan Vehmertuvan. Järjestelmä otettiin virallisesti käyttöön 2.11.2017 ja vuoden lopussa 2017 verkosto koostui seitsemästä vapaaehtoisesta.

15.12.2017 hyvinvoinnin edistämisen yksiköstä tuli tieto, että Vehmertuvan päivittäisestä toiminnasta ensimmäisen puolen vuoden ajan vastaa palkkatukityöntekijä. Toiminnan toteuttamiseen liittyy hyvin samanlaisia riskejä, joihin organisaatiomuutoksella olisi pyritty vastaamaan. Asiaa hankaloittavat kaupungin työntekijöiden uudelleensijoittamiseen liittyvät käytännöt, sekä mahdollinen uusien palkkatyöntekijöiden huomioiminen vuosibudjetissa. Toisaalta jatkuvuuden puute ja henkilöstövaihdokset aiheuttavat sen, että liitoskunnissa sijaitsevat tuvat eivät välttämättä lähde kehittymään samalla tavalla monipuolisiksi toiminta-alustoiksi, kuin esimerkiksi keskeisellä kaupunkialueella olevat tuvat, joissa henkilökunta on vakiintunutta ja työvoimaa on paremmin saatavilla. Palkkatukityöllistämiseen liittyvät käytännöt tuovat myös omat haasteensa toiminnan toteuttamiseen. Palkkatuki on taloudellinen tuki, jota TE-toimisto voi myöntää työnantajalle työttömän työnhakijan palkkauskustannuksiin. Palkkatuetun tuen tarkoituksena on edistää työnhakijan työllistymistä avoimille työmarkkinoille silloin, kun hänellä on puutteita ammatillisessa osaamisessa tai tehtävissä selviytymiseen vaikuttava vamma tai sairaus. Tukea myönnetään korkeintaan vuodeksi riippuen työntekijän työttömyyden kestosta, ja tukea ei saa hyödyntää pätevän henkilön palkkaamiseen, ellei palkkatukityöntekijä ole yli 60-vuotias. Aika näyttää, miten liitoskuntien asukastupien henkilöstöresurssit pystytään toteuttamaan tavalla, joka turvaa myös toiminnan jatkuvuuden. Hyvinvoinnin edistämisen yksikön lähiötyöntekijät ovat suurimmalta osalta uudelleen koulutettuja kaupungin työntekijöitä, jotka on työurien pidentämisen takia uudelleen koulutettu puhetyöhön. Aika tulee myös näyttämään, miten esimerkiksi rekrytoidut vapaaehtoiset tulevat suhtautumaan työntekijävaihdoksiin. Mahdollinen laajentuva asukastupaverkosto liitoskunnissa voi aiheuttaa omat haasteensa esimerkiksi palkkarahojen budjetointiin ja sopivien työntekijöiden löytymiseen liittyen. 11.1.2018 pidetyssä hankkeen päätöspalaverissa hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen tiloissa Kuopiossa kävi ilmi, että koko asukastupaverkosto toimii hieman vajaalla miehityksellä, tupia on 10 ja työntekijöitä kahdeksan, sekä yksi ihminen Settlementiltä. Tämä aiheuttaa erityisesti ongelmia liitoskunnissa, joissa työntekijäresurssia ei ole niin helppoa paikata, kuin keskeisellä kaupunkialueella. Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue näkee, että asukastupien tulee kuulua samaan verkostoon, alueellisen yhdenvertaisuuden ja yhtenäisten käytäntöjen takia.

- selkeytetään Koy:lle siirtyvän ohjaustyön tehtävät ja tarvittavat lisäresurssit; Koy vastaa jatkossa työnantajana työntekijöiden rekrytoinnista ja ohjauksesta sekä toimipaikkojen toimintojen ohjauksesta ja kehittämisestä yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa

Organisaatiomuutoksen peruuntuessa ohjaustehtävät eivät siirtyneet kaupunginosayhdistyksen vastuulle. Hankkeen etenemisestä ja neuvotteluprosessista raportointi KOY:n hallitukselle jokaisessa kokouksessa, keskimäärin noin kerran kuukaudessa. Lisäksi hallituksen puheenjohtaja pidettiin kartalla hankkeen etenemisestä koko prosessin ajan niin kahdestaan, kuin verkostossa käytyjen palaverien avulla.

- käydään yhteistyöneuvottelut kaikkien Vehmertuvan ja Majakan nykyiseen toimintaan liittyvien osapuolien ja toimijoiden kanssa vaalimalla ja edistämällä yhteisöllisyyttä ja osallisuutta

- o *tässä yhteydessä rekrytoidaan samalla kumppaneita **toimijaverkoston** **
- o *Vehmertupa ja Majakka tulevat jatkossa toimimaan alueellisen toimijayhteistyön ja -verkoston tukikohtina ja toiminnallisena alustana*
- o *vakiintuneiden ja hyväksi havaittujen toimintojen jatkuminen varmistetaan - laaditaan ostopalvelu- ja yhteistyösopimukset em. palvelualueiden kanssa; tavoitteena toiminnan aloitus viimeistään 1.1.2018, kun toiminnan kaikki resurssit on saatu koottua*

Koska toimipaikat ja toiminnot pysyivät neuvottelujen päätyttyä kaupungin hallinnoimina, tämän tavoitteen toteuttaminen osoittautui mahdottomaksi. Keskusteluja muiden tilankäyttäjien kanssa käytiin erityisesti Majakan tilojen osalta. Huomionarvoista on myös todeta, että Vehmertupa oli kiinni kesäkuusta lokakuun alkuun henkilöresurssin puutteen takia, jolloin tilan yhteiskäytöstä ei pystytty neuvottelemaan. Vehmertuvan tiloja on ollut mahdollista hyödyntää kokoontumis- ja muuhun käyttöön ilta-aikaan, ja esimerkiksi Vehmersalmen pitäjäraati on hyödyntänyt tätä optiota aktiivisesti.

- toimintojen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan Pitäjäraadin tuleva rooli alueellisen kehittämistyön resursoijana, raati aloittaa kesäkuussa 2017 mutta varsinainen työskentely ja yhteistyö alueen toimijoiden kanssa on realistista vasta syksyllä 2017

Yhteistyö Vehmersalmen pitäjäraadin kanssa on ollut keskeinen osa hankkeen toimenpiteitä.

Yhteisöllisen toimijaverkoston perustaminen - alueellisen toimijayhteistyön vahvistaminen ja hyödyntäminen lähipalvelujen kehittämisessä

Vehmersalmi on alkuperäisen hankesuunnitelman mukaan kuulu aktiivisesta yhdistystoiminnastaan, alueella toimii n. 35 yhdistystä, joiden tilaisuuksiin ja toimintoihin asukkaat osallistuvat ahkerasti. Yhdistysten vahvuus on nimenomaan toiminnassa, tarjotaan ihmisille hyvinvointia ja osallisuutta edistävää toimintaa, yhdessä oloa, virkistystä arkeen. Alueen yhdistysten välinen toimijayhteistyö on kuitenkin vähäistä ja tarvitsee voimaantuakseen yhteisen tavoitteen, toimintasuunnitelman ja koordinoinnin.

Vehmersalmen lähipalvelujen kehittämishankkeen suunnitelma esiteltiin Koy Vehmersalmi ry:n 21.11.2016 järjestämässä alueen toimijoiden suunnittelukokouksessa. Yhdistysten ja seurakunnan edustajat näkivät hankkeen tarpeelliseksi erityisesti asukastuvan ja nuorisotalon lähipalvelujen jatkumisen turvaamiseksi.

VePS – hankkeen yrittäjältaan syyskuussa 2016 osallistui monialaiseen kehittämistyöhön motivoituneita yrittäjiä, joita kannattaa kutsua mukaan alueellista toimijayhteistyötä rakentamaan. Uusi sote-malli 2019 tuo mukanaan uhkatekijöitä rakenteiden muuttuessa

mutta myös mahdollisuuksia palvelujen valinnanvapauden laajentuessa. Jatkossa pienilläkin yrityksillä on mahdollisuus päästä tarjoamaan palvelujaan mm. uudistuvan palvelusetelin myötä. Vehmertuvan ja Majakan ohjauksen siirtymisprosessin yhteydessä haetaan ja sitoutetaan kehittämistyöhön yhdistyksistä, yrityksistä ja muista toimijoista koostuva toimijaverkosto suunnittelemaan ja toteuttamaan uusia, asukkaiden hyvinvointia edistäviä toimintoja.

Hankkeessa käydään yhteistyökeskustelut seuraavien yhdistysten kanssa; Rytökylän-Salmenrannan kyläyhdistys ry, Vehmersalmen Eläkeläiset ry, Lions Club Vehmersalmi ry, MLL:n Vehmersalmen paikallisyhdistys, Vehmersalmen Harrastajateatteri ry, Vehmerin kalakerho ry, Vehmersalmen Kotiseutuyhdistys ry, Vehmersalmen Maa- ja kotitalousnaiset ry, Vehmersalmen Riistanhoitoyhdistys ry, Vehmersalmen Sydän-, Diabetes- ja Reumakerho, Vehmerin Vaeltajat ry, Suvaksen Taitavat ry, Vehmersalmen Vanhustenkotiyhdistys ry.

Yllämainittujen yhdistysten lisäksi yhteistyöneuvotteluja käytiin Ajatuspaja Sampo ry:n, Kuopion kansalaisopiston Vehmersalmen osaston opiskelijat ry:n, Rito-Roikan Erä ry:n, Vehmersalmen Venäjä-Seuran, Eläkeliiton Mustinlahden yhdistyksen, Vehmersalmen Lottaperinneyhdistyksen, Vehmersalmen Hevosseuran, Vehmersalmen Vanhustenkotiyhdistyksen, Miettilän kyläyhdistyksen, Pohjois-Soisalon Metsästysseuran sekä seurakunnan kanssa. Toimijoita pyrittiin kontaktoimaan aluksi sähköpostilla, mutta alhaisen vastausprosentin takia toiminnassa siirryttiin yhdistysten puheenjohtajien ja sihteerien puhelinkontaktointiin ja kasvokkain keskusteluihin. Vehmersalmen yhdistyskenttä on verrattain aktiivinen mutta varsin hajanainen. Aktiiviset toimijat ovat mukana useiden eri yhdistysten toiminnassa yhtäaikaaisesti ja huomattava osa aktiivisista toimijoista on eläkeläisiä. Lisäksi toiminta sijoittuu usein hyvin kapealle ja spesifille sektorille. Alueen toimijoista valtaosa kokee, että ennen kaikkea yhteistyötä ja tiedottamista tulisi parantaa alueella. Kehittämishanke pyrki vastaamaan omalla panoksellaan alueen tiedottamiseen ja kontaktointiin liittyviin haasteisiin, mutta hankeajan loppumisen sekä uuden organisaation puuttumisen takia pysyviä ratkaisuja ei ehditty löytämään. Tiedottamiseen ja yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä esiteltiin 15.12.2017 järjestetyssä Kaupunginosayhdistyksen syyskokouksessa.

Hankkeessa toteutetaan toimijaverkoston kumppaneille sekä muille alueen yhdistystoimijoille suunnattuja info- ja pienimuotoisia koulutustilaisuuksia. Yritystoimijoille sekä yrittäjyydestä kiinnostuneille kanavoidaan kaupungin työllistymis- ja yrityspalvelujen tarjoamaa ilmaista tietopalvelua. Näillä tukitoimilla aktivoidaan toimijoita osallistumaan ja sitoutumaan hankkeen toteutukseen.

Alueella järjestettiin hankkeen aikana kaksi yrittäjätaltoa ja yksi yhdistysilta. Yhdistysilta järjestettiin 7.9 Vehmersalmen Osuuspankin kokoustilassa. Paikalle saapui toimijoita kymmenestä eri yhdistyksestä. Kaupungin työllisyyspalvelut kertoivat etäyhteyden välityksellä kaupungin työllistämistuesta. Tämän lisäksi hankekoordinaattori kertoi yhdistysten palkkatukityöllistämisestä, tietoa kerättiin SAKKE-hankkeen kartoitusta varten, kartoitettiin alueen kehittämis- ja koulutustarpeita, sekä yhdistyskentän aktivointia käytiin läpi työpajamaisella työskentelyllä. Tilaisuus onnistui verrattain hyvin, mutta osallistujamäärän vähäisyys kuvastaa yhdistyspuolen aktivointiin liittyviä haasteita.

Vehmersalmen yrittäjäillat järjestettiin 4.10.2017 ja 23.11.2017. Kutsut ensimmäiseen yrittäjäiltaan oli lähetetty Kuopion yrittäjien kautta, hankkeen Facebook-sivujen, ja esitteitä oli jätetty ilmoitustauluille, kauppoihin ja alueen kyläalueille. 4.10 tilaisuudessa paikalla oli edustajia Kuopion yrittäjäpalveluista, TE-toimistosta, sekä VePKE-hankkeen henkilökuntaa. Tilaisuudessa käytiin läpi Kuopion kaupungin tarjoamia yrittäjäpalveluita, sekä TE-toimiston ja ELY-keskuksen tarjoamia palveluita yrittäjille. Hankkeen puolesta käsiteltiin osuuskuntatoimintaa ja sen hyötyjä paikallisille yrittäjille, Rautalammin ja Vuolenkosken tapoja kehittää kyläalueita, sekä hanketyöhön liittyvien toimenpiteiden esittely ja ideariih. Kattavaa infotilaisuutta vaivasi seikka, että paikalle oli saapunut ainoastaan 6 osallistujaa. Keskustelu oli osallistujamäärän vähäisyydestä huolimatta verrattain antoisaa. Tilaisuudessa päätettiin myös yrittäjäpalveluiden kanssa toteuttaa vielä toinen yhteistilaisuus hankkeen aikana.

23.11.2017 järjestettiin toinen yrittäjätilaisuus. Kutsut oli tällä kertaa lähetetty eteenpäin kaupungin yrittäjäpalveluiden kautta, lisäksi esitteitä oli jaettu henkilökohtaisesti alueen yrittäjille, laitettu sähköpostilla kaupunginosayhdistyksen yrittäjäjäsenille, sekä toimitettu ilmoitustauluihin, kauppaan ja laitettu hankkeen Facebook-sivuille. Tilaisuuden osallistujamäärä oli huomattavasti parempi, paikalle saapui 18 yrittäjää ja yrittämisestä kiinnostunutta henkilöä. Puhujavieraaksi oli saatu Karttulan yrittäjäkerho, jonka edustajat esittelivät toimintaansa. Hankkeen toimenpiteiden aikana oli ajoittain noussut yrittäjien keskuudesta kiinnostusta jonkinlaiseen järjestäytymiseen Vehmersalmen alueella. Tähän ajatukseen pyrittiin vastaamaan mahdollisella olemassa olevalla toimintatavalla. Lisäksi keskusteltiin kehittämiskohteista sekä mahdollisista uusista yritysideoista ja palvelutarpeista. Esille nousivat kysymykset SoMe-koulutuksista, välimatkoihin ja liikenneyhteyksiin liittyvät kysymykset, toimintaympäristön yleiset haasteet, sekä yritysvaihdoksiin liittyvät haasteet. Kaupungin yrittäjäpalvelut olivat myös läsnä tässä tilaisuudessa, ja vastasivat paikallisten toimijoiden huolenaiheisiin ja kysymyksiin. Vehmersalmen yrittäjäkerhon perustamisesta ei päätetty vielä tässä tilaisuudessa. Uutena toimenpiteenä paikallinen yrittäjä aikoi selvittää alueen yrittäjien kiinnostusta osallistua Yritys oppii ja menestyy –hankkeen koulutuksiin. Tällä tavoin osallistujat sitoutuvat saapumaan paikalle, aikataulut on luontevampaa sovittaa yrittäjille sopiviksi, sekä koulutus vastaa osallistuvien henkilöiden tarpeita.

Toimenpiteet

*- haetaan ja sitoutetaan vähintään 3 yhdistystä tai muuta yleishyödyllistä toimijaa ja 2 yritystä/yrittäjää toimijaverkoston ja laaditaan yhdessä toimintasuunnitelma ja aikataulu uusien toimintojen sisältöjen suunnitteluun ja toteutukseen (huom. *kytkös Vehmertuvan ja Majakan ohjauksen siirtymisprosessiin)*

Majakan ja Vehmertuvan ohjauksen siirtymisprosessin peruunnuttua yhdistysten ja yritysten sitouttaminen paikkojen ympärille toimijaverkostoksi oli jo lähtökohtaisesti haastavaa. Mannerheimin lastensuojeluliiton Vehmersalmen osasto hyödyntää jo tällä hetkellä Vehmertuvan tiloja, partiolaiset taas Majakan tiloja. Käyttöaste erityisesti Majakan osalta voisi olla korkeampi, mutta ulkopuolisena toimijana tähän on haastavaa vaikuttaa. Hankkeen toimisto on sijainnut hankkeen aikana Majakan tiloissa, joka on parantanut aikaisemmin tyhjänä olleen tilan käyttöastetta muun muassa kokouskäytön osalta.

- kokeillaan ja toteutetaan vähintään 2 toimintoa näistä vaihtoehtoista:

- o ikäihmisten virkistys-, ulkoilutus-, asiointi- tai kotiaputoimintaan*
- o lasten ja nuorten kesäkerho tai -leiri Majakalle*
- o virkistyspäivä työttömille henkilöille (esim. liikuntaa, ruoanlaittoa, vertaistukea)*

Ikäihmisten virkistystoimintaan pyrittiin vastaamaan tarjoamalla Majakan tiloja käyttöön toiminnan järjestämiseen. Toimintaan löytyi vapaaehtoinen järjestäjä, joka vastasi Majakalla tuolijumpan järjestämisestä 26.9–28.11.2017 tuolijumppaa tiistaisin klo 10.30–11.30 kaikenikäisille, sekä myös 9.1–20.3.2018. Toiminta on kaikille avointa ja maksutonta, ja kävijöitä on viikoittain ollut kuudesta kymmeneen.

Hankehenkilöstömuutosten ja aikataulujen takia kesätoimintaa Majakalle ei pystytty toteuttamaan, sen sijaan syyslomaviikolla toteutettiin paikallisen nuorisotoimen kanssa koko kansan ”höntsäilypäivä” Majakalla. Nuorisotoimi järjesti lapsille ja nuorille pesäpalloa sekä sählyä ja kaikille yhteisen yhteisötaideprojektin. Hanke järjesti paikalle kahvitarjoilun sekä makkaranpaistoa. Tavoitteena oli saada näkyvyyttä iloiselle yhdessä tekemiselle. Myös Huoltoliiton hallinnoima Elmo-hanke osallistui tapahtumaan tarjoamalla leikkimielisiä pelejä ja kertomassa hanketoiminnastaan. Elmo-hanke on työttömien työnhakijoiden aktivoimiseen suunnattu hanke, joka tähtää työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitoon. Tapahtuman osallistujamäärä oli silmämääräisesti arvioituna noin 50 henkeä, lisäksi paikalla oli myös toimittaja Soisalon seudusta.

Elmo-hanke toimi Vehmersalmella lyhyehkön jakson vuoden 2017 loppupuolella. Toiminta tavoitti tapaamiskerroilla yhteensä viisi eri ihmistä, mutta varsinaisen kohderyhmän eli työikäisten tavoittaminen jäi verrattain vähäiseksi lyhyen toteutusajan takia. Kyselyitä hankkeen toiminnasta oli projektityöntekijän mukaan tullut vielä joulukuussa.

- järjestellään ja toteutetaan alueen yhdistystoimijoille suunnattua koulutusta/ohjausta yhdistystoiminnan kehittämisestä; esim. sähköisestä viestinnästä yhteistyössä eMaaseutuhankkeen kanssa

Työntekijävaihdosten takia kaikki tilaisuudet sisälsivät jonkin verran koulutusta, ja jokaisessa tilaisuudessa tai keskustelutapahtumassa pyrittiin kartoittamaan koulutustarpeita. Tilaisuuksien alhainen osallistujamäärä sekä ulkopaikkakunnalta saapuminen johtivat siihen, että mitään erityisiä koulutuksia ei järjestetty mahdollisen vähäisen osallistujamäärän takia. Alueen tietoa hanketyöstä ja rahoituksen hausta, sekä palkkatukityöllistämisestä ja osuuskuntatoiminnasta pyrittiin lisäämään aktiivisesti yrittäjä- ja yhdistysiltojen kautta. Pitäjäraatien aloitukseen liittyen alueella järjestettiin Kuopion kansalaisopiston puitteissa Osallistuva kuntalainen – koulutussarja lähidemokratiasta ja osallisuudesta. Hanke osallistui tilaisuuksiin niin fasilitoivana, kuin myös läsnä olevana tahona.

- rekrytoidaan vähintään 5 vapaaehtoistyöstä kiinnostunutta henkilöä ja järjestetään heille vapaaehtoistoimijan koulutus, koordinoidaan vapaaehtoistyö osaksi toimijaverkostoa; osallisuus uusien toimintojen toteutuksessa

Vapaaehtoisia saatiin rekrytoitua seitsemän henkilöä Vehmertuvan vapaaehtoisrenkaaseen, perehdyttäminen työskentelyyn tapahtui lähiötyöntekijän ohjauksella, ja toiminta toimii täysin Vehmertuvan lähiötyöntekijävetoisesti. Organisaatiomuutoksen puutteen takia ratkaisu tukee paremmin olemassa olevia rakenteita, ja hankeaika päättyy helmikuussa. Majakan toiminnan ympärille on saatu tuolijumpan lisäksi rekrytoitua muodollista korvausta vastaan ulkopaikkakuntalainen jumppaohjaaja.

- järjestetään alueen yrityksille ja yhdistyksille suunnattu info-tilaisuus tuetusta työllistämisestä yhteistyössä TE-toimiston ja kaupungin työllisyyspalvelujen kanssa
- järjestetään yrittäjille tai yrittäjiksi aikoville info-tilaisuus yhteistyössä Kuopion kaupungin yrityspalvelujen ja esim. Kuopion Yrittäjäjärjestön kanssa, esim. kaupungin hankintamenettelyt.

Tavoitteeseen vastattiin toteutetuilla yritys- ja yhdistysilloilla. Kaupungin yrittäjäpalveluiden ja TE-toimiston suhtautuminen oli erittäin positiivista ja molemmista yksiköistä jalkauduttiin Vehmersalmelle ilman minkäänlaisia ongelmia. Suurempi haaste on saada paikallisia toimijoita riittävässä määrin osallistumaan järjestettyihin tilaisuuksiin.

Kalakukko ry:n kanssa käydyissä neuvotteluissa päädyttiin, että hankkeelle ei haeta muutosta, vaan tavoitteet toteutuvat ainoastaan osittain. Keskusteluissa hankkeelle asetettiin seuraavat kolme uutta tavoitetta:

1.Selkeytetään kolmannen sektorin rooli ja kaupungin näkemys kolmannen sektorin roolista. Neuvotellaan ja keskustellaan asiasta kaupungin kanssa.

Kolmas sektori nähdään erityisesti tukipalveluiden tuottajana ja yhteistyökumppanina. Pienten yhdistysten on esimerkiksi vaikea ottaa vastuuta laajoista tehtäväalueista, koska äärimmäisen harvalla toimijalla on palkattua henkilökuntaa. Tällöin toimintojen toteuttaminen jää vapaaehtoisten harteille, mikä ei pitkässä juoksussa ole kestävä tapa organisoida esimerkiksi palveluntuotantoa. Tilanne voi olla hyvin erilainen alueilla, joissa esimerkiksi isommilla yhdistyksillä on myös palkattua henkilöstöä. Tällainen tilanne antaa yhdistyksille paremmat mahdollisuudet ottaa enemmän vastuuta tietyistä toiminnoista, ja solmia esimerkiksi ostopalvelusopimuksia tietyistä toiminnoista. Vapaaehtoisten käyttäminen asukastupien lisäresurssina toimii varsin oivallisena esimerkkinä siitä, miten yksityiset toimijat ja yhdistykset voivat tuottaa tukipalveluita, jotka hyödyttävät kaikkia asukkaita, sekä rakentavat yhteisöllisyyttä. Lisäksi tämän kaltaisessa mallissa toiminnan toteuttamisesta vastuu jää edelleen kunnalliselle organisaatiolle. Hankkeen päätöspalaverissa 11.1.2018 sovittiin, että hyvinvoinnin edistämisen palvelualue laatii uuden kannanoton kolmannen sektorin roolista. Kannanotto löytyy loppuraportin liitteistä.

Kasvun ja oppimisen palvelualue on 24.10.2017 kannanoton mukaan ”Kuopion kaupungin nuorisopalvelut toteaa kannanotossaan, että kolmas sektori on tärkeä ja oleellinen yhteistyökumppani nuorisotoiminnan järjestämisessä. Vehmersalmen Majakassa toimii tällä hetkellä nuorisotoiminnassa useita järjestöjä ja yhdistyksiä. Kaupungin nuorisotoimi järjestää omana työnään nuorille toimintaa kolmena iltana viikossa.

Toivomme jatkossakin tiivistä yhteistyötä kaupunkiosayhdistyksen ja järjestöjen kanssa toiminnan järjestämiseksi Vehmersalmen Nuorisotalo Majakassa. Vuoden alussa käynnistyneet neuvottelut kaupunkiosayhdistyksen kanssa koskivat asian selvitystä ja eri vaihtoehtojen kartoittamista.”

2. Rakennetaan ja mallinnetaan pitäjäraatiyhteistyöhön liittyvät käytännöt sekä selkeytetään KOY Vehmersalmen rooli alueella.

Yhteistyö Vehmersalmen pitäjäraadin kanssa oli koko hankkeen ajan äärimmäisen luonnollista, sujuvaa ja mutkatonta. Kannanottojen ja tiedonhankintatöiden lisäksi hanke teki yhteistyötä tila- ja kokouskäytäntöjen, sekä Osallistuva kuntalainen – koulutuksen osalta, ja muiden juoksevien asioiden osalta. Syksyn viimeinen yhteistyökuvio liittyi ”Kirkonkylät palvelukeskuksina”-hankkeen hankehakemuksen tekemiseen. Hankehakemusta varten kartoitettiin Vehmersalmen alueen tyhjiä kiinteistöjä, hävinneitä palveluita, sekä palveluaukkoja. Hakemus laadittiin yhteistyössä pitäjäraadin kanssa. Vehmersalmi valittiin mukaan yhdeksi pilottikohteeksi, Kuopion alueelta myös Karttula ja Muuruvesi on mukana hankkeessa. Alueen jatkokehittämiseen on näillä toimenpiteillä saatu mukaan myös maakunnallista näkemystä kyseisen hankkeen kautta.

3. Raportoidaan hankeprosessi ja tehdyt toimenpiteet loppuraportissa, ja esitellään tulokset eri toimijoille.

Uudet käytännöt ja toimintamallit

Majakan tilakäytännöt kaupunginosayhdistyksen kautta

Kuopion kaupungin linjauksen mukaan nuorisotiloja luovutetaan maksutta paikallisille nuorisojärjestöille, muiden järjestöjen ja yhdistysten nuoriso- ja junioritoimintaan (alle 18 v.), kaupunginosa- ja kyläkohtaista asukastoimintaa harjoittaville yhdistyksille, paikalliset eläkeläis-, invalidi-, veteraani ym. vastaavat järjestöt saavat 50 % alennuksen ennen klo 14.00 tapahtuvasta toiminnasta. Kuopion kaupungin nuorisopäällikön kanssa käydyissä keskusteluissa sovittiin, että tilanteissa, joissa toimija saapuu esimerkiksi ulkopaikkakunnalta, voi toiminnasta kerätä myös muodollisen korvauksen. Toiminta nostaa Majakan käyttöastetta, sekä tarjoaa paikallisille asukkaille enemmän harrastusmahdollisuuksia, joita muussa tapauksessa jouduttaisiin hakemaan ulkopaikkakunnilta tai keskeiseltä kaupunkialueelta. Sopimus pohja löytyy liitteistä. Tilakäytännöt tulevat menemään hankkeen päättymisen jälkeen tältä osalta kaupunginosayhdistyksen sihteerin kautta, muilta osin tilavaraukset menevät edelleen Kuopion kaupungin kautta. Loppupalaverissa käytyjen keskustelujen pohjalta myös muissa liitoskunnissa erilaisten asukas yhdistysten on mahdollista hyödyntää tätä sapluunaa. Toimintaa toivotaan myös nuorille ja tilankäyttö ei saa viedä resursseja perusnuorisotyöltä.

Kerätään tietoa kaksi kertaa verkostolta palaute

Johtuen henkilöstövaihdoista, hankeaikataulusta, sekä verrattain lyhyestä toteutusajasta nykyisen hankekoordinaattorin alla, hankkeen loppupalaute kerättiin verkostotapaamisissa 11.1.2018 ja nuorisotoimen osalta 24.1.2018. Ensimmäisessä loppupalaverissa paikalla olivat hankehenkilöstön lisäksi hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen johtaja, pitäjäraatien aluekoordinaattori, sekä Kalakukko ry:n toiminnanjohtaja. Päätöspalaverissa hankkeen tausta-ajatusta pidettiin hyvänä, mutta yksityisen toimijan tai yhdistyksen on äärimmäisen haastavaa tuottaa olemassa olevat palvelut siihen hintaan, johon kunnallinen organisaatio ne tuottaa. Nuorisotoimen kanssa pidetyssä loppupalaverissa yhteistyötä päätettiin jatkaa erityisesti tilankäytön ja sovittujen käytäntöjen osalta. Muuten palautetta toiminnasta kerättiin kaupunginosayhdistyksen syyskokouksessa, sekä pitäjäraatien tilaisuuksissa. Pitäjäraatien palaute yhteistyöstä oli kautta linjan verrattain positiivista. Verkostojen parissa hanketta pidettiin tärkeänä, vaikka päätavoitteet eivät onnistuneet, sillä hankkeen toimenpiteet ovat lisänneet Vehmersalmen tilanteen näkyvyyttä.

Työntekijöiden itsearviointimenetelmät

Hanketyössä toiminnan prosessinomaisuus korostui erittäin vahvasti. Dialogia käytiin niin verkoston kuin työyhteisön sisällä hankkeen tavoitteista, toteutustavoista sekä mahdollisista tulevista toimenpiteistä. Varsinainen itsearvioinnin täyttäminen nähtiin työtahdin ja määrän takia lähinnä itsetarkoituksellisena, joten se jätettiin toteuttamatta. Tekeminen keskitettiin olennaisten tavoitteiden eteenpäin viemiseen määrätietoisella tavalla.

Hankkeella vahvistetaan kaupunginosayhdistyksen osaamista ja roolia alueellisen kehittämistyön veturina ja aktivoijana. Hankeosaaminen alueella vahvistuu.

Kaupunginosayhdistyksen hallituksen näkemystä tämänhetkisestä hankeosaamisesta kartoitettiin 10.1.2018 järjestetyssä kokouksessa. Hankeosaamista löytyy erityisesti taloudenhoitajalta, puheenjohtajalta ja hankekoordinaattorilta, jonka työsuhde päättyy 31.1. Hallituksessa on myös henkilöitä, jotka ovat olleet Kalakukon hallituksessa ja tuntevat kyseisen toiminnan hyvin. Kaupunginosayhdistyksellä on myös konkreettista näyttöä talkoorahalla toteutettavista hankkeista, kuten Vehmersalmen koirapuisto ja frisbeegolf-rata. Hankehallinto ja hakuprosessi joissain on joissain tapauksissa koettu työläiksi. Kaupunginosayhdistyksen toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, jolloin toiminnassa tapahtuu myös henkilöstövaihdoksia. Tämä aiheuttaa myös vaihdoksia hallituksen hankeosaamisessa. Vehmersalmen lähipalveluiden kehittämishankkeen päätavoitteena nähtiin selvittää kaupunginosayhdistyksen mahdollisuus siirtyä työllistäväksi organisaatioksi, ei niinkään hankeosaamisen lujittaminen. Kehittämistyö nähtiin vahvasti kytkeytyvän tästä

syystä uuden organisaation ja sen toimipaikkojen ympärille. Vuoden 2017 aikana kaupunginosayhdistys on ollut äärimmäisen monessa toiminnassa mukana, kuten frisbeegolf-radan rakentamisessa, kylät go-hankkeessa, VePKE-hankkeessa ja niin edelleen, joten vapaaehtoiset ovat olleet todella työllistettyjä. Hankehallinto on ollut vahvasti palkattujen työntekijöiden harteilla. Vuoden 2018 alussa puheenjohtaja ja taloudenhoitaja pysyvät samana, koulutusta toivottiin alueelle lisää. Lähipalveluiden kehittämishankkeen hankehenkilöstö osallistui 15.1.2018 järjestettyyn hanketukien seurantatietoihin liittyvään koulutukseen Kuopion ELY:n tiloissa. Koulutukseen osallistumisella pyrittiin vahvistamaan alueellista hankeosaamista. Jäsenmäärää ja toimintaan osallistuvien aktiivisten ihmisten määrää tulisi kasvattaa, jotta vapaaehtoisten työmäärä ei kasva liian suureksi tilanteissa, joissa toimintaa pyritään kasvattamaan ja laajentamaan.

4 Pitäjäraatiyhteistyön mallintaminen

Pitäjäraadin ja KOY:n yhteistyön mallintaminen

Kuopion kaupungin strategiassa 2020 yksi keskeinen tavoite on asukkaiden ja järjestöjen ottaminen mukaan kaikkeen suunnitteluun, toimintaan ja päätöksentekoon. Kuopiossa aloitti toimintansa vuonna 2017 kuusi Pitäjäraatia, jotka perustettiin kaupungin kuntaliitosalueille Riistavesi, Vehmersalmi, Karttula, Nilsiä, Maaninka ja Juankoski. Pitäjäraatien toiminta käynnistettiin uuden valtuustokauden alussa 1.6.2017. Pitäjäraati toimii kaupunginhallituksen asettaman lähidemokratiajaoston alaisuudessa.

Pitäjäraadin toiminta-ajatuksena on edistää kuntalain 22 §:n mukaisesti kunnan asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Pitäjäraati ei ole kuntalain mukainen kunnan toimielin. Pitäjäraadin tehtävänä on edistää alueen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä alueen kehittymistä. Pitäjäraadit tarjoavat alueen asukkaille väylän kehittää alueensa palveluita, demokratiaa ja yrittäjyyttä. Pitäjäraadit toimivat kaupunginhallituksen asettaman lähidemokratiajaoston alaisuudessa. Lähidemokratiajaoston jäsenmäärästä, toimivallasta ja tehtävistä päätetään kaupunginhallituksen johtosäännössä. Pitäjäraadin tehtävänä on edistää alueen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä alueen kehittymistä. Kaupunginvaltuusto osoittaa pitäjäraadille vuosittain toimintamäärärahan. Määräraha on tarkoitettu mm. pitäjäraadin toiminnasta aiheutuvien toimintakulujen kattamiseen sekä lähidemokratian edistämiseen pitäjäraadin alueella. Pitäjäraati päättää määrärahan käyttämisestä. Kaupungin viranhaltija tekee tarvittavat päätökset ja hyväksyy laskut. Kaupunginvaltuusto osoittaa lisäksi vuosittain kaupunginhallituksen alaiselle lähidemokratiajaostolle kehittämismäärärahan, joka on tarkoitettu pitäjäraatien alueiden pienimuotoiseen infrastruktuurin parantamiseen ja kehittämiseen sekä alueen asukkaiden viihtyvyyden lisäämiseen. Pitäjäraadit tekevät vuosittain esityksen määrärahan käytöstä

lähidemokratiajaostolle, joka päättää määrärahan jakamisesta. Pitäjäraadilla ei ole omaa Y-tunnusta, se ei ole yhdistys eikä yritys.

Kaupunginosayhdistys Vehmersalmi ry:n sääntöjen mukaisena tavoitteena on edistää alueen asukkaiden, kansalaisjärjestöjen, yritysten ja julkisten laitosten toimintamahdollisuuksia ja elinvoimaisuutta sekä eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Yhdistys pyrkii toiminnallaan aktivoimaan jäsenistönsä ja alueen asukkaiden ja yhteisöjen osallisuutta ennen kaikkea heitä koskevassa päätöksenteossa. Koy Vehmersalmi ry on yleishyödyllinen yhdistys, joka rahoittaa toimintansa jäsenmaksuilla, oman toiminnan tuotoilla ja kaupungin avustuksella.

Kaupunginosayhdistys on pyrkinyt toimimaan Vehmersalmen alueella lähilinkkinä ja keräämään alueella nousseita esityksiä ja ehdotuksia. Pitäjäraati on kerännyt alueella palautetta ja järjestää yleisökuulemistilaisuuden 17.1.2018. Pitäjäraadilla on paremmat mahdollisuudet viedä esille nousseita asioita eteenpäin kuin yksittäisellä yhdistyksellä, ja se toimii kaupungin tiedottajana ja lähidemokratian viestinviejänä. Kaupunginosayhdistys voi toimia yhtenä kehittämishankkeiden toteuttajaväylänä, tästä esimerkkinä 6.12.2017 järjestetty Kylät Go -tapahtuma itsenäisyyspäivänä, jonka toteuttamiseen raadilta haettiin lisärahoitusta. Raati ei esimerkiksi voi hallinnoida hankkeita, vaan tarvitsee tällaiseen toimintaan y-tunnuksen omaavan yhdistyksen, tai kaupunkiorganisaation. Pitäjäraadit ovat myös verrattain uusi toimielin, joten toimintatavat ja käytännöt hakevat vielä muotoaan, lisäksi lähidemokratiajaoston rooli kuntaorganisaatiossa ei ole vielä vakiintunut. Seuraavan vuoden aikana käytännöt tulevat todennäköisesti vakiintumaan ja selkeytymään, lisäksi tuolloin eri raatien toimintatavoista saadaan myös tietoa. Toiminnan alussa ohjeistus käytäntöjen osalta oli verrattain häilyvää, lisäksi raadeilta puuttuivat alkuun kaavailut jokaisen raadin omat sihteerit. Tämä kuormitti pitäjäraatien aluekoordinaattoria huomattavasti, johtuen toimintakentän laajuudesta ja pitkistä välimatkoista. Vehmersalmen alueella yhteistyötä helpottaa pitäjäraadin jäsenten kaksoisrooli, osa henkilöistä on niin pitäjäraadin jäsenenä, kuin myös mukana kaupunginosayhdistyksen toiminnassa. Haasteena on toisaalta mahdollinen näkemys, että alueen tapahtumat ja päättäminen on vain ”pienen piirin” käsissä. Avoimuudella voidaan pyrkiä välttämään tätä käsitystä.

Pitäjäraati on päättänyt käyttää kaupunginosayhdistyksen Vehmeriläinen-lehteä virallisena tiedotusväylänään. Vehmeriläinen-lehti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa, keväisin ja syksyisin. Tällä tavoin ajankohtaisia asioita pyritään saamaan kaikkien Vehmersalmen asukkaiden tietoon, sekä toimiva tiedon välitys mahdollistaa kaikkien osallistumisesta, ja rahoitushauista kiinnostuneiden osallistumisen tasapuolisesti toimintaan.

4.1 Tiedotus hankkeen aikana

Hankkeen toimenpiteistä tiedotettiin hankkeen aikana ilmoitustauluilla, hankkeen Facebook-sivuilla, keskustelu- ja vierailutilaisuuksissa, Vehmeriläinen-lehden kautta, kaupunginosayhdistyksen nettisivuilla, sekä uutisjuttujen kautta myös Soisalon Seudussa. Julkisten tiedotteiden ja materiaalin osalta on noudatettu Kalakukon tiedotusohjeita. Verkostoa ja kaupunginosayhdistyksen puheenjohtajaa pidettiin ajan tasalla niin puhelimitse kuin kasvotusten käytyjen keskustelujen avulla. Pitäjäraatyyhteistyö oli hankkeen aikana äärimmäisen tiivistä ja hankekoordinaattori osallistui tavalla tai toisella lähes kaikkiin Pitäjäraadin kokouksiin. Näin pyrittiin pitämään kaikkia alueella toimivat tahot ajan tasalla hankkeen tilanteesta. Tiedottamiseen liittyviä käytäntöjä käytiin läpi 10.1.2018 pitäjäraadin kokouksessa. Tiedotuksen monikanavaisuutta kiiteltiin, mutta keskusteluihin nousi ihmetys siitä, miten vähäistä määrää Vehmersalmen asukkaita kiinnostaa alueella tapahtuva kehittämistyö. Vastapainona tälle on hyvin aktiivisten ihmisten joukko, jotka ovat monessa mukana. Näkyvyyttä hankkeelle haettiin myös jalkautumalla erilaisiin tilaisuuksiin muun muassa asukastuvalle. Hankkeen päätyttyä loppuraportin virallinen versio laitetaan julkiseen jakoon kaupunginosayhdistyksen nettisivuille, ja tiivistelmä julkaistaan kevään Vehmeriläinen -lehdessä.

4.2 Raportointijakson toteutuneet kustannukset

Hankkeelle haettiin 57 782,00€ Leader -rahoitusta Maaseuturahastosta ja se myönnettiin kokonaisuudessaan. Hanke toteuttaa Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmaa, toimenpidettä 7 maaseudun palvelut ja kylien kehittäminen, alatoimenpiteenä 7.4 maaseudun palvelut. Kustannusarvio/rahoitussuunnitelma on toimitettu hankesuunnitelman liitteenä. Noin 75 % hankkeen kuluista on koostunut hankehenkilöstön palkkakuluista. Viralliset lopulliset kustannukset ovat tiedossa helmi-maaliskuussa hankkeen loppumaksatuksen yhteydessä. Hanke on pysynyt budjetissa.

Vehmersalmen lähipalveluiden kehittämishankkeen budjetti

Kustannuslaji	Haettu euroa	Hyväksytyt	Toteutuneet
Palkat	43 573,60	43 573,60	41 102,39
Ostopalvelut	2 150,00	2 150,00	2 567,19
Muut välittömät kulut	1 600,00	1 600,74	1 267,22
Laskennalliset Yleiskustannukset 24%	10 457,66	10 457,66	9 864,57
Kustannukset yhteensä	57 781,26	57 782,00	54 801,37

5 Riskit ja haasteet

Alkuperäisiksi riskeiksi oli hankehakemuksessa mainittu hankkeen kustannukset, jotka ovat mittavat pienelle yhdistystoimijalle, joten hankkeen johtaminen ja hallinnointi (mm. rahoitussuunnittelu, hanketoimintojen toteutus, maksuhakemusten hoitaminen) edellyttävät vahvaa asiantuntemusta. Hankkeelle palkataan osa-aikainen hallintoyöntekijä, jolla on riittävä kokemus ja osaaminen ko. tehtävistä. Maksuvalmiuteen on varauduttu järjestämällä väliaikaisrahoitus pankin kanssa.

Toimijaverkoston kokoaminen ja yhteistyön rakentaminen erityyppisten toimijoiden kanssa ovat haasteellisia, aikaa vieviä tehtäviä. Tarvittaviin edellytyksiin kiinnitetään erityistä huomiota hankekoordinaattorin rekrytoinnissa ja hanketta toteutetaan laadittujen tehtäväkohtaisten tavoite- ja toteutussuunnitelmien mukaisesti. Hanketyötä toteutetaan työparina ja käytetään sisäisen arvioinnin menetelmiä. Hankkeen aikataulu on laadittu huolella vastaamaan toimintojen suunnittelun ja toteutuksen vaatimia resursseja. Koy:n hallituksen puheenjohtaja toimii hanketyöntekijöiden esimiehenä ja hallituksen jäsenet osallistuvat mahdollisuuksiensa mukaan hankkeen toteutukseen.

Alkuperäinen hankkeeseen kaavailtu hanketyöntekijä jäi pois terveydellisistä syistä johtuen. Tätä voidaan pitää harmillisena käänteenä, sillä kyseinen muutos vei hankkeelta mukanaan huomattavan määrän tietotaitoa, sekä alkuperäisen vision siitä, miten organisaatiomuutos oli tarkoitus toteuttaa. Kyseinen henkilö oli kirjoittanut hankesuunnitelman, joten hänellä oli todennäköisesti selkeä visio siitä, miten hanke olisi tullut toteuttaa. Myös hankekoordinaattori vaihtui elokuun alussa. Alkuperäinen suunnitelma uudesta mallista ilman valmista pohjaa, jossa oli tarkoitus luoda uusi organisaatio ostopalvelusopimusten ja yhteistyökumppanien kautta saattoi olla aikataulullisesti hiukan optimistinen toteutettavaksi kahdeksan kuukauden aikana, josta kesäkuussa neuvotteluprosessia ei lomien takia pystytty viemään eteenpäin. Neuvotteluja kaupungin palvelualueiden kanssa olisi tullut jatkaa aktiivisemmin myös vuoden 2017 alussa tehtyjen aiesopimusten jälkeen. Jälkikäteen ajateltuna hanke olisi kannattanut aikatauluttaa kalenterivuoden pituiseksi, jolloin uusien toimintojen valmisteluun, alueen tahtotilaan, sekä neuvottelujen toteuttamiseen olisi ollut huomattavasti paremmin aikaa. Tällöin myös kaupungin päässä olisi pystytty huomioimaan mahdollisen organisaatiomuutoksen vaikutukset esimerkiksi vuoden 2018 budjettiin.

Alkuperäisistä riskeissä ei ollut mainintaa mahdollisuudesta, jossa organisaatiomuutosta ei toteutettaisi sen kalleudesta johtuen. Tämä mahdollisuus tuli ilmi Kalakukon ja Koy:n välillä käydyissä viimeisissä keskusteluissa ennen hankehakemuksen jättämistä, siitä ei kuitenkaan

ollut mainintaa hankehakemuksessa, vaan asiaa lähdettiin hankkeen toimesta selvittämään. Kalakukko ry edellytti, että Kuopion kaupunki sitoutuu hankkeeseen yhteistyösopimuksella. Hakija esitti Kalakukolle Kuopion kaupungin alustavat yhteistyösopimukset 23.1. ja 25.1 ennen Kalakukon rahoituspäätöksä, joita pidettiin hyvänä pohjana hankkeessa tehtäville toimenpiteille. Vaikka Vehmersalmen kylät ry sekä kuntaliitoksen jälkeen perustettu kaupunginosayhdistys ovat tehneet tärkeää ja arvokasta työtä alueen kehittämisen ja hyvinvoinnin edistämisen eteen, yhdistyksen toiminta perustuu vahvasti vapaaehtoisuuteen, eikä sillä ole ollut ennen VePKE ja VePS-hankkeita kokemusta työnantajana toimimisesta.

Toimijaverkoston kokoaminen oli alkuperäisessä suunnitelmassa vahvasti sidottu Vehmertuvan ja Majakan toimintojen siirtymiseen, joiden peruunnuttua toimijaverkoston rakentamiseen syntyi huomattavia haasteita. Aktiiviset tahot tekevät valmiiksi jo verrattain paljon yhteistyötä, mutta esimerkiksi tiedottamisessa on parantamisen varaa. Hanke pyrki tarjoamaan vastauksia ja auttamaan omalla työpanoksellaan resurssien puitteissa myös muita paikallisia toimijoita. Konkreettisten uusien toimien synnyttämiseksi muuttuneessa tilanteessa olisi tarvittu muutakin kuin kauniita sanoja. Aktiivisimmat yhdistystoimijat ovat mukana monessa ja merkittävä osa työikäisistä aktiiveista käy töissä muualla kuin Vehmersalmen alueella, joten myös vapaa-ajalla on keskeinen merkitys arjessa. Lisäksi alueen yhdistyksillä ei ole toiminnan volyyminä johtuen palkattua henkilöstöä, joiden kanssa esimerkiksi uusia toimintoja olisi palkkatyöväetoisesti voitu suunnitella.

Vehmersalmen lähipalveluiden kehittämishankkeella ei ole nimetty ohjausryhmää. Käytännössä on ilmeisesti eroja eri Leader ryhmien välillä. Esimerkiksi Leader Rieska suosittelee ohjausryhmän käyttöä varsinkin yleishyödyllisissä hankkeissa ja mikäli hanke ylittää 20 000 € kustannukset. Moniammatillinen ohjausryhmä olisi kenties voinut ohjeistaa toimijaverkoston rakentamisessa, sekä erinäisissä haastavissa tilanteissa, joita hankkeen aikana toteutukseen liittyi. Toisaalta ohjausryhmän liittäminen hankkeeseen ei silti olisi taannut hankkeen onnistumista, mutta se olisi saattanut auttaa tavoitteiden toteutumisessa. Toisaalta ohjausryhmän hyödyntäminen näin lyhyen toteutusajan hankkeessa olisi saattanut tehdä työskentelystä byrokraattisempaa ja kankeampaa.

Hanketyössä henkilöstövaihdokset eivät ole mitenkään erityisen harvinaisia tehtävien määräaikaisuuden ja työsuhteen jatkuvuuteen liittyvien epävarmuustekijöiden takia. Rekrytointiprosessissa olisi tullut kiinnittää enemmän huomiota hankekoordinaattorin sitouttamiseen työtehtäviin. Palkattu hanketyöntekijä pysyi prosessin ajan samana, jolloin hankkeen taloushallinto on ollut saman henkilön käsissä koko toteutusajan. Myös vapaaehtoisen henkilön toimiminen esimiehenä voidaan nähdä kuormittavuuden ja vastuuseen liittyvien kysymysten näkökulmasta ongelmallisena. Hanke suunnitelmalla tehtäessä olisi ollut hyvä selvittää, paljonko asukastuotoiminnan ja nuorisotoimen budjetit ovat vuositasolla Vehmersalmen osalta. Tämä olisi auttanut arvioimaan ja selvittämään

mahdollista lisärahoituksen tarvetta sekä tekemään laskelmia siitä, onko organisaatiomuutoksen tekeminen ylipäänsä mahdollista. Päätavoitteiden toteutumatta jäämisen varalle hankkeeseen olisi voinut suunnitella mahdollisen vaihtoehtoisen toteuttamismallin. Toisaalta organisaatiomuutoksen peruuntuminen tuli hieman yllättäen kaikille osapuolille. Näistä johtuvat muutokset olisivat pahimmassa tapauksessa johtaneet maksatushakemusten peruuntumiseen tai rahoituspäätösten muutokseen. Kalakukon kanssa käytyjen neuvottelujen ja yhteistyön avulla tämä skenaario onnistuttiin välttämään, sillä se olisi ajanut kaupunginosayhdistyksen huomattaviin taloudellisiin ongelmiin.

5. 1 Huomioita lähidemokratiasta ja kaupungin strategiasta

Vuoden 2017 Kuopion kaupungin strategiassa on alueelle asetettu kunnianhimoiset tavoitteet. Esimerkiksi alueella oletetaan olevan 200 000 asukasta vuonna 2040. Uutta asuntotuotantoa keskitetään erityisesti keskeiselle kaupunkialueelle ja sen ympäristöön. ”Kuopio tekee aktiivisesti yhteistyötä elinvoiman kehittämisessä alueen kuntien ja sidosryhmien sekä muiden kaupunkien kanssa. Kuopio on laajan alueen kasvuveturi. Kestävän kasvun lähtökohtana on vahva työpaikkakasvu ja alueen muut vetovoimatekijät sekä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon huomioiminen. Väestönkasvusta yhä merkittävämpi osa tulee maamme rajojen ulkopuolelta.” Kehitystoimet ja strategia keskittävät uudet toimenpiteet Savilahden ympäristöön ja keskuskaupunkialueelle. Kuntalain 37 §:n mukaan kuntastrategiassa tulee päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon: 1) kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen; 2) palvelujen järjestäminen ja tuottaminen; 3) kunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet; 4) omistajapolitiikka; 5) henkilöstöpolitiikka; 6) kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet; 7) elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittäminen. Strategian tulee perustua arvioon kunnan nykytilanteesta sekä tulevista muutoksista. Strategiantoteutumista tulee myös arvioida ja seurata. Strategia jättää avoimeksi, mikä liitoskuntien rooli on uudistuvassa Kuopiossa, vuoden 2017 loppupuolella 23 % kunnan asukkaista asuu maaseutualueilla ja entisissä kuntakeskuksissa. Tämä seikka on keskeistä nostaa esille, sillä juuri liitoskunta-alueet kohtaavat ja tulevat kohtaamaan merkittäviä haasteita liikenneyhteyksien, työpaikkojen siirtymisien, väestön ikääntymisen ja muuttotappioiden johdosta. Nämä tekijät tulevat aiheuttamaan täysin uudenlaisia haasteita palvelujen järjestämiselle niin nyt, kuin mahdollisen SoTe- ja maakuntauudistuksen jälkeen, haasteita on myös elinvoimaisuuden edistämisen osalla, kuin myös alueellisen yhdenvertaisuuden toteutumisella kunnan sisällä. Kaikkien liitoskunta-alueet kärsivät vuoteen 2016 verrattuna muuttotappiota, uusimmat tilastot asukasmääristä ja ikärakenteista ovat saatavilla maaliskuussa 2018. Aikaisemmassa vuoden 2020 strategiassa mainittu yksi keskeinen tavoite on asukkaiden ja järjestöjen ottaminen mukaan kaikkeen suunnitteluun, toimintaan ja päätöksentekoon.

Pitäjäraatien voidaan nähdä toteuttavan osallisuuteen ja lähidemokratiaan liittyviä tehtäviä, ja ne ovat kunnallisella tasolla hyvin innovatiivinen toimielin. Myöhästymiset ja käytäntöihin liittyvät epäselvyydet, sekä vuoden 2017 aikana olleen rahoitushaun lyhyehkö hakuaika ovat hidastaneet täysimuotoisen tehtävän täyttymistä eli: pitäjäraati edistää alueen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä alueen kehittymistä. Ne tarjoavat alueen asukkaille väylän kehittää alueensa palveluita, demokratiaa ja yrittäjyyttä. Vuoden 2017 hankintamenettelyt Vehmersalmen alueella ovat kohdistuneet kuntosalilaitteiden, Majakan salin koripallokorien, äänentoistolaitteiden hankintaan, sekä itsenäisyyspäivän juhlan tukemiseen. Koska pitäjäraadit eivät omaa y-tunnusta, niiden täytyy toteuttaa investoinnit ja hankinnat muiden virallisten väylien kautta. Näissä tapauksissa äänentoistolaitteet on hankittu kaupungin nuorisotoimelle, itsenäisyyspäivän juhla-avustus on suunnattu kaupunginosayhdistykselle ja kuntosalilaitteet on hankittu hyvinvoinnin edistämisen yksikön kautta. Hankintapäätökset ovat nousseet asukkaiden keskuudessa joten paikallisten ääntä on kuunneltu menettelyssä. Rahaliikenteen osalta toiminta näyttää erityisesti kuntosalilaitteiden sekä äänentoistolaitteiden osalta kaupungin muiden palvelualueiden hankintatarpeiden paikkaamisena, kärkeästä ilmaistuna rahan siirtämisenä ”taskusta toiseen”. Toimintatapaa selittää pitäjäraatien myöhästynyt aloitusajankohta sekä kiireinen hakuaika. Isommassa mittakaavassa voidaan kuitenkin kysyä, onko lähidemokratian ja pitäjäraatien tehtävä paikata rahallisesti liitoskunnissa muiden kaupungin palvelualueiden puutteita, vai tulisiko asiaa lähestyä toiselta kantilta. Lautakunnille lähetetty kannanotto nuorisotoimen resurssien lisäämisestä virallisia väyliä pitkin on tästä hyvä esimerkki. Se myös osoittaa, että tällainen menettely on täysin uusi toimintatapa, johon reagoimiseen ei toistaiseksi ole vielä valmiita toimintamalleja.

Pitäjäraatien rooli alueiden palveluiden, demokratian ja yrittäjyyden kehittäjinä on äärimmäisen loistava linjaus. On tosin yltiöoptimistista väittää, että ne yksittäisenä elimenä pystyvät vastaamaan maaseutualueiden ja liitoskuntien rakennemuutoksiin liittyvään murrokseen. Liitoskunnista Nilsinä kehittyi hyvin vahvasti Tahko-vetoisesti, Juankoskella on tehty pitkä työ Ruukkihistorian hyödyntämisessä mielikuvamarkkinoinnin ja matkailun edistämiseksi. Maaninka, Karttula, Vehmersalmi ja Riistavesi eivät ole alueina profiloituneet erityisen spesifisti minkään tietynlaisen toiminnan ympärille. Aika näyttää lähtevätkö kaikki liitoskunnat kehittymään hieman omanlaiseensa suuntaan esimerkiksi työllisyyteen, matkailuun ja hyvinvointiin liittyvien kysymysten osalta. Tällainen kehityskulku vaatii organisaation tahtotilan lisäksi myös muita toimenpiteitä tuekseen, esimerkiksi pilotointihankkeita. Myös liitoskunta-alueiden kehittyminen voisi palvella Kuopion kasvutavoitteita, sillä tämä tarjoaa paikkakunnalle muuttaville ihmisille monipuolisemmin vaihtoehtoja valita mieluinen asuinympäristö.

6 Vehmersalmen yleistilanne ja jatkokehittäminen

Vehmersalmen liitoskunta-alue on verrattain harvaanasuttua maaseutua ja sisältää huomattavia määriä järvi-Suomen maalaismaisemaa. Kaupungin aikaisemmissa väestökasvuennusteissa on oletettu pysyvän asukasluvun pysyvän 2015 vuoden tasolla, vuonna 2025 alueella olisi tarkoitus asua uusimman ennusteen mukaan 1870 asukasta, 0-6 vuotiaiden määrä on laskettu ennusteissa 110 henkilön tasolle vuositasolle.

Väestörakenteen olisi tarkoitus pysyä suurin piirtein samanlaisena. Vuoden 2017 väestökehitys alueella tulee olemaan olennainen, koska siitä voi päätellä varsin vahvasti, mikä väestökehityksen suunta tulee olemaan. Yli 20 % Vehmersalmen asukkaista on eläkeläisiä, joka tulee näkymään alueen palvelutarpeissa.

Taulukko asukasluvun kehityksestä ja ikäjakaumasta

	Paikkakunta	Ikä	31.12.2015	31.12.2016	Muutos
501	Vehmersalmi	0-6	99	92	-7
501	Vehmersalmi	07-12	119	113	-6
501	Vehmersalmi	13-15	50	53	+3
501	Vehmersalmi	16-18	40	44	+4
501	Vehmersalmi	19-24	67	59	-8
501	Vehmersalmi	25-39	187	195	+8
501	Vehmersalmi	40-64	795	713	-82
501	Vehmersalmi	65-74	330	359	+29
501	Vehmersalmi	75-84	176	177	+1
501	Vehmersalmi	85+	62	63	+1
	Yhteensä		1925	1863	-62

Lähde: Kuopion kaupungin tietopalvelu

Jakaumat ja tilastot TE-keskuksen mukaan marraskuussa

Vehmersalmen työnhakijat	
Ikäjakauma	Henkilöitä
18-20 v.	5
21-29 v.	24
30-40 v.	29
41 -50 v.	35
51 -55 v.	20
56-	36
Yht.	149
Työllisyys	Henkilöitä
Työllistetty	6
Työssä oleva (työnhaku voimassa)	46
Työtön, lomautettu, lyh. työviikko	63
Työvoiman ulkopuolella, työll.ed.palvelussa	12
Koulutuksessa	22
Yht.	149

Työttömyysprosentti alueen työttömyysprosentti työkäisestä työvoimasta on 10,6 %. Tilastot ja luvut eivät sisällä toimeentulotuen varassa olevaa työvoimaa. Huomiona, Kuopion alueella 5 % väestöstä on toimeentulotuen asiakkaana, joskaan alueellisista vaihteluista ei ollut yleisesti saatavilla tietoa. Näillä taustatiedoilla oli tarkoitus kartoittaa tarvetta esimerkiksi mahdollisen työosuuskunnan perustamista varten.

Vehmersalmen syrjäinen sijainti ja liikenneyhteydet aiheuttavat alueelle merkittäviä haasteita. Noin puolet asukkaista asuu entisen kuntakeskuksen alueella. Välimatkat eivät autoilevalle työkykyiselle väestölle ole ongelma, mutta tilanne on toinen kortittomien tai autottomien eläkeläisten, lasten ja nuorten, sekä työkykyisen ja ikäisen väestön keskuudessa. Välttämättömät palvelut löytyvät kirkonkylän alueelta, ja tulevat jatkossa keskittymään tähän ympäristöön. Työllisyshoidolle välimatkat ja liikenneyhteyksien vähäisyys aiheuttavaa omat haasteensa, toimintaan on vaikeaa saada autottomia henkilöitä sujuvasti syrjäkyliltä, mikäli he ovat julkisen liikenteen varassa. Alueellinen eriarvoisuus korostuu myös harrastusmahdollisuuksien osalta. Tähän kansalaisopisto on pyrkinyt vastaamaan laajentamalla tarjontaa käyttäjien toiveiden mukaisesti.

6. 1 Jatkokehittäminen

Haasteista ja sijainnista huolimatta Vehmersalmella on myös merkittäviä vahvuuksia. Vesistöjen läheisyys luo erityisesti kesäisin kaunista postikorttimaisemaa, luonto on puhdasta ja lähellä ihmistä. Yhdistyskenttä on hajanaisuudestaan huolimatta aktiivinen, tästä malliesimerkkinä toimii itsenäisyyspäivänä toteutettu koko kansan juhla, joka hankerahoituksen lisäksi toteutettiin vapaaehtoisvoimin.

Loppuraportoinnin aikaan ei väkilukua ja ikäjakaumaa ollut valitettavasti vielä saatavilla kyseiset tiedot löytyvät kaupungin tilastoyksikön kautta maaliskuun aikana. Alueen palveluiden säilymisen kannalta asukasmäärän ja erityisesti lapsiperheiden asema on keskiössä, sillä tämä turvaa koulun säilymisen alueella, ja sitä kautta tukee myös muiden palveluiden säilyvyyttä.

Asukastupa Vehmertuvan toiminnan jatkuvuuteen ei yrityksistä huolimatta löydetty hankkeen aikana kaikkia osapuolia hyödyttäviä ja asukkaita palvelevia ratkaisuja. Aika tulee näyttämään, miten kaupunki aikoo järjestää haja-asutusalueilla asukastupalvelut, esimerkiksi kaupungin uudelleen koulutettavan työvoiman vähäisyys liitoskunnissa saattaa tuoda toiminnan toteuttamiseen kyseisellä tavalla omat ongelmansa, palkkatukityöllistetyt eivät Vehmersalmen esimerkin mukaan tuo mukanaan toiminnan kehittämiseen tarvittavaa

jatkuvuutta. Tällä hetkellä Setlementti Puijola ei enää järjestä palkkatukityöllistettyjä kaupungille, vaan kunnallinen organisaatio hoitaa ne itse. Kunnallinen puoli on taloudellisesti ahtaalla, joten on ymmärrettävää, että kaikkia ongelmia ei voida ratkaista palkkaamalla väkeä töihin kovalla rahalla. Keskustelua tulee jatkaa tuvan käyttäjien ja alueen toimijoiden kanssa, jotta päästään parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen.

Kirkonkylät palvelukeskuksina – hanke tuo maakunnallista näkemystä sekä lisäresursseja alueen kehittämiseen. Hankkeen tavoitteina on nostaa vajaakäytöllä ja tyhjinä olevien kiinteistöjen käyttöasteita sekä luoda näiden ympärille uutta toimintaa, muun muassa erilaisten kumppanuuksien ja osallisuuden kautta. Tämä elävöittää katukuvaa sekä lisää toivottavasti kokemusta vaikuttamismahdollisuuksista, sekä rakentaa alueille elinvoimaista toimintaympäristöä.

Hyvinvoinnin edistämisen yksikön kanssa keskusteltiin pitäjäraatien mahdollisuudesta toimia esimerkiksi hankkeiden hakijatahona. Tällä tavoin alueellisia kehittämishankkeita voisi suunnata osaksi isompaa organisaatiota tavalla, jossa tarpeet nousevat aidosti asukaslähtöisistä tekijöistä. Erilaisissa keskusteluissa mahdolliset kehittämistarpeet löytyvät esimerkiksi osuuskuntatoiminnasta, matkailuun panostamisesta, Vehmersalmen mielikuvamarkkinoinnista sekä yleisestä elinvoimaisuuden parantamisesta. Alueella on verrattain paljon osavuosisukkaita, joille suunnatut palvelut voisivat tuoda yrityksille merkittäviä tulonlisäyksiä. Pitäjäraati järjestää yleiskuulemisen 17.1.2018 ja tapahtumassa myös Kirkonkylät palvelukeskuksina -hanke esittelee toimintaansa.

Hankkeen alkuperäisiä tavoitteita ei onnistuttu toteuttamaan siinä laajuudessaan, missä alkuperäisessä hankesuunnitelmassa oli tarkoitus. Uusien toimintamallien rakentamisessa onnistuttiin vakiinnuttamaan käytännöt Majakan käyttöasteen lisäämiseksi kaupunginosayhdistyksen kautta, rekrytoimaan vapaaehtoisia asukastupatoiminnan ympärille sekä pilotoimaan pitäjäraatien vaikuttamismahdollisuuksia ja yhteistyötä yhdistysten, sekä hankkeiden kanssa. Myös toinen yrittäjältä voidaan katsoa onnistuneeksi kävijämäärän, keskustelun sekä uusien toimenpiteiden osalta. Yhdistystoimijoita ei hankkeen aikana valitettavasti saatu suuremmissa määrin saman pöydän ääreen, joten tämä jää tulevien hankkeiden tai kaupunginosayhdistyksen harteille. 15.12.2017 yhdistyksen syyskokouksessa esiteltiin malli, jolla tiedottamista alueella voitaisiin tehostaa.

Kaupunginosayhdistyksen hallituksen näkökulmasta jatkokehittämiseen keskusteltiin hallituksen kokouksessa 10.1.2018. Kokouksessa hallitus valitsi tiedotusryhmän, jolle hankkeen puolesta toimitettiin Vehmersalmen yhdistys- ja yhteystietoluettelo, sekä mahdolliset toimintaohjeet 15.12 esitellyn malliin tiedottamisesta ja yhteistyön parantamisesta. Toiminnan tehostaminen ja koordinointi vaatii aktiivisten ja yhteistyöstä kiinnostuneiden yhdistystoimijoiden saamisen saman pöydän ääreen keskustelemaan siitä,

miten tiedottaminen ja järjestäytyminen alueella tulisi toteuttaa. Yhteystietoluettelon avulla on mahdollista lähettää esimerkiksi kutsukirje kaikkien alueen yhdistysten sihteereille ja puheenjohtajille, jotta alueen toimijat voivat yhdessä sopia, mikä on paras tapa järjestää tiedotus Vehmersalmen alueella. Vaihtoehtoina voivat toimia suunnittelukokoukset joko kerran kuussa tai kolmen kuukauden välein, sähköpostilista, tai julkiseksi asetettu tapahtumakalenteri, jota yhdistykset voivat kukin tahoillaan päivittää. Yhdessä sovitut käytännöt sitouttavat toimijat paremmin yhteiseen menettelyyn, koska tämä antaa kaikille tasapuolisen vaikuttamismahdollisuuden sovittuun käytäntöön. Kaupunkiosayhdistys on ollut mukana monessa hankkeessa ja tapahtumissa. Hallituksella ei ole heti ajatuksena lähteä hakemaan heti lähipalveluiden kehittämishankkeen päätyttyä uutta omaa hanketta, vaan yhdistys jää odottamaan millaisia mahdollisuuksia Kirkonkylät palvelukeskuksina - hanke tuo Vehmersalmen alueelle.

Hankkeen toimenpiteet sekä työskentelyote ovat toivottavasti jättäneet alueelle hedelmällisen pohjan jatkokehittämiselle, ja työskentelylle kohti yhteisiä päämääriä ja elinvoimaisempaa Vehmersalmea.

Lopuksi

Vehmersalmen lähipalveluiden kehittämishanke haluaa kiittää Vehmersalmen alueen yhdistyksiä ja yrityksiä, kaupunginosayhdistyksen vuoden 2017 hallitusta, Leader Kalakukkoa, Vehmersalmen seurakuntaa, Kuopion kaupungin hyvinvoinnin edistämisen, kasvun ja oppimisen sekä yrityspalveluiden palvelualueita, Pohjois-Savon Kylät ry:tä, sekä Pohjois-Savon ELY-keskusta, sekä toimintaan osallistuneita yksittäisiä toimijoita yhteistyöstä ja toivottaa antoisaa vuotta 2018.

7 Liitteet

- Kannanotto nuorisopalveluiden resurssien lisäämisestä
- Sopimusluonnokset
- Vapaaehtoistoimintaan liittyvät käytännöt Vehmertuvalla
- Kaupungin kannanotot
- Lehtiartikkelit
- Muu materiaali